

”IFJÚ NÉPRAJZKUTATÓ DR. KÓS KÁROLY NYOMÁBAN” VETÉLKEDŐ
I. FORDULÓ

1. NÉPRAJZI KVÍZJÁTÉK – Keretezd be a helyes választ!

1.1. Mi az aprószalmás, törekes, pelyvás, sárból készült megszáritott, de ki nem égetett téglá?

guba
válvog

paticsfal
csömpölyeg

1.2. Hogy hívják a kemence belső szögletében kialakított kis zugot?

gügyü
szuszék

suti
lóca

1.3. Kik laktak Heves, Borsod és Gömör megye határvidékén?

a barkók
a csángók

a matyók
a székelyek

1.4. Melyik nem a Tejút népi neve?

Isten Kalácsa
Isten Palástja

Isten Barázdája
Isten Útja

1.5. Miért tettek sütőlapátot és piszkafát a ház elé?

legyen bőséges a termés
egészséges gyermek szülessen

ne érje villámcsapás a házat
a haldokló ne szenvedjen sokat

2. KÖZELEG A KARÁCSONY. A KARÁCSONYI ÜNNEPKÖRHÖZ SZÁMOS VALLÁSOS JELEGŰ DRAMATIKUS NÉPI SZÍNJÁTÉK IS KAPCSOLÓDIK, ILYEN AZ ÚN. PARADICSOMJÁTÉK.

Írd le röviden ennek a játéknak lényegét (Ki kit szólít meg benne?)!

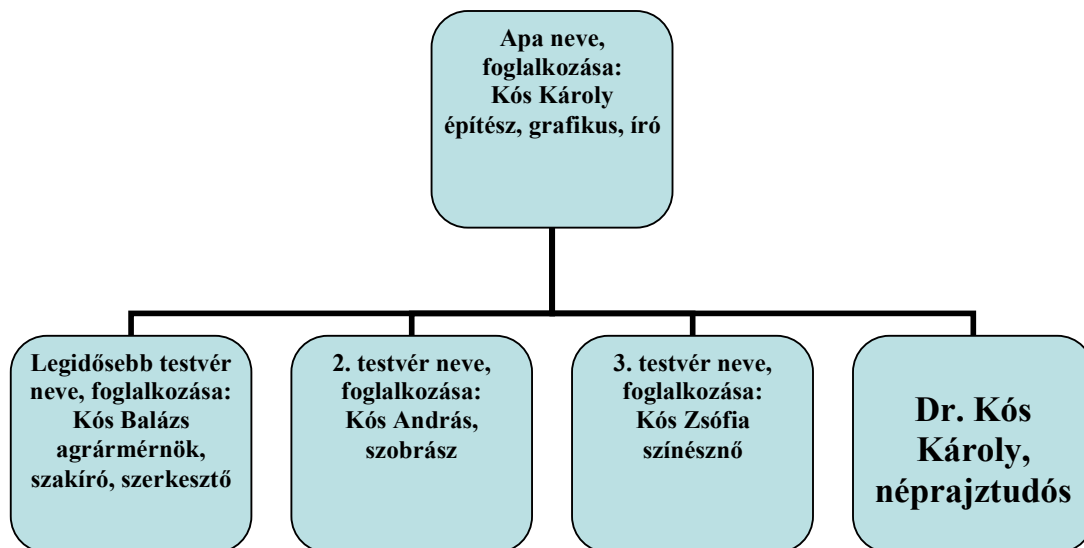
A karácsonyi ünnepkörhöz számos vallásos jellegű dramatikus népi színjáték is kapcsolódik. Az ún. paradicsomjátékban az eredeti bűnt elkövető, majd bűnét sirató Ádámot angyal vigasztalja meg a Megváltó eljövételének ígéréstével, és Ádám vigasságra szólítja fel a világmindenséget. Köztudott ugyanis, hogy a második isteni személynek Ádám vétke miatt kellett megtestesülnie, a szenvedő utódokat a Krisztus kereszthalála és feltámadása mentette meg az örökélet számára. Ezt a teológiai gondolatot jeleníti meg a paradicsomjáték, mely a középkori liturgiában gyökerezik, majd a moralizáló iskola-drámákban él tovább a 17-18. században. Népi környezetben meg tovább a katolikus székelyek és a református erdélyi magyarok körében maradt fenn. Szövegének maradványai ma már csak karácsonyi köszöntőként, dramatikus mozzanatok nélkül élnek bizonyos vidékeken. Így pl. Kalotaszegen:
Az első Ádámban lett igen nagy estünk,

**”IFJÚ NÉPRAJZKUTATÓ DR. KÓS KÁROLY NYOMÁBAN” VETÉLKEDŐ
I. FORDULÓ**

Isten kegyelméből, mert akkor kiestünk..
Szörnyű veszedelmet magunknak kerestünk,
Amelyben fetrengett mind testünk, mind lelkünk.
A második Ádám de a hatalmas lón,
Hogy ördögön, poklon egész hatalmat vón,
És így az Atyának már kegyelmébe tett.
(Magyar népi kultúra, Erdélyi Tankönyvtanács, Kolozsvár, 2000. 121. oldal.)

**3. KIS CSALÁDFA ÁLLÍTÁS – tudd, hogy kinek a nyomdokaiban jársz?!
Írd be Dr. Kós Károly apjának és testvéreinek nevét, foglalkozását a megfelelő
helyekre!**

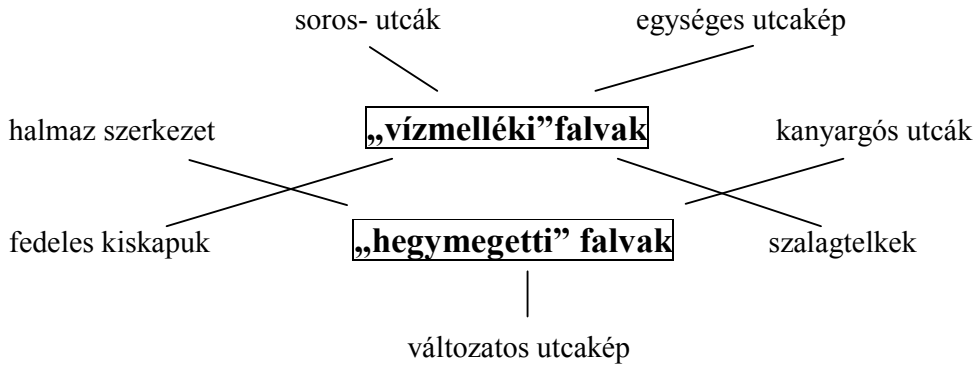

**A MOST KÖVETKEZŐ FELADATOKHOZ FORRÁS:
KIS-KÜLLŐ VIDÉKI MAGYAR NÉPMŰVÉSZET C. KÖNYV
SZERZŐ: DR. KÓS KÁROLY, SZENTIMREI JUDIT, DR. NAGY JENŐ
KRITERION KÖNYVKIADÓ 1978
A KÖNYV TELJES TERJEDELEMBEN MEGTALÁLHATÓ INTERNETEN IS**

**”IFJÚ NÉPRAJZKUTATÓ DR. KÓS KÁROLY NYOMÁBAN” VETÉLKEDŐ
I. FORDULÓ**

**4. ÉPÍTÉS CÍMŰ FEJEZETBŐL
Kösd össze az összetartozókat!**

**5. OLVASD EL A PÉTERFALVI VÉNEK BESZÁMOLÓIT!
EZEK ALAPJÁN DÖNTSD EL, IGAZ VAGY HAMIS AZ ÁLLÍTÁS?!
I=igaz H=hamis Írd a megfelelő betűjelet az állítás mögé!**

- A tágas telkeken azért építették egymástól távol a szalmás épületeket, hogy „ne vigyék a tüzet”
- A csűröket szélvédett helyekre építették
- A „csűröskert kaput” kizárólag sövényből fonták
- A lábakra épített pajta alatt voltak a tyúkketrecek és a méhes
- A learatott búza a csűrfiában állt, de nem ott csépezték ki, hanem az istállóban

**6. A LAKÁSBELSŐ-A LAKÁS BERENDEZÉSECÍMŰ FEJEZETEKBŐL
Miről van szó? Írd le egy szóval!**

- A lakásbelső legősibb, helyhez kötött és központi objektuma, a lakásbelső rendje szempontjából meghatározó jelentőségű:
.....**tüzelő (tűzhely)**.....
- Régies sövényházak egyetlen bejárata, rácsos féhlajtó:
.....**verőce**.....
- Csonka gúla alakú, tapasztott sövény szikrafogó:
.....**cserény**.....
- A padka kemence szája előtti része:
.....**tüszej**.....

**”IFJÚ NÉPRAJZKUTATÓ DR. KÓS KÁROLY NYOMÁBAN” VETÉLKEDŐ
I. FORDULÓ**

- Asszonyok kelengyetartó, fiókos bútora:
..... **kaszten**
- Rászegezték az asztalnál étkezéskor szükséges evőeszköztartókat
..... **mestergerenda**
- Sátoros ünnepekkor, családi ünnepek és kalákák alkalmával rendezték el a látogatók fogadására:
..... **elsőház**

7. KUTASS TE IS HÁZAD TÁJÁN!

Dr. Kós Károly a kutatásai során rengeteg rajzot készített. A néprajztudós a rajznak, a rajzolásnak különös jelentőséget tulajdonított, Azt írja a Néprajzi képeskönyv Erdélyből című könyvében: „Az ilyen rajzokat ... könnyen és gyorsan elkészítik a helyszínen, akár állva is, a jegyzetömbbe ceruzával vagy töltőtollal rajzolva....Elfogadható etnográfiai rajzok készítéséig – kellő akaraterővel, önképzéssel és gyakorlással – szinte kivétel nélkül bárki eljuthat.”
A rajzos feladatoktól Te se ijedj meg, ifjú néprajzkutató barátunk, bátran vágj bele a kutatásokba, a rajzolásba, és meglátod, milyen sok örömet találsz majd benne!

Íme, az első kutató feladat:

Keress lakóhelyeden érdekes kilincset / kilincseket!
Rajzold le A/4-es rajzlapra. Egy lapra maximum 4 kilincset rajzolj.
Eszköz: ceruza (grafit vagy színes tetszés szerint) vagy golyóstoll.
A lap hátuljára írd rá a nevedet, lakóhelyedet, iskolád nevét, és azt, hogy hányadik osztályos vagy?!

A lap rajzos felületén írd a rajzolt kilincsek alá, hogy a kilincset hol találtad és miért érdekes?
/pl. Váralja-katolikus templom bejárati ajtajának kilincse kovácsolt vasból vagy Felsődomb-orvosi rendelő kilincse rezes gombbal vagy Alsódomb - földszintes lakóház szobaajtójának kilincse karcolt motívumokkal stb.

Minta és ajándékképp mellékként küldünk egy Dr. Kós Károly rajzot.
Ezek a kilincsek Torockóról valók, a.) rezes gombbal b.) újabb tölgyfaleveles

Kellemes néprajzkutatást kívánunk!

***Az első forduló beküldési határideje 2009. december 11.
Kérjük, a megoldott feladatokat a rajzokkal együtt, egy borítékban küldd be,
felbélyegzett válaszborítékot mellékelve.***

**"IFJÚ NÉPRAJZKUTATÓ DR. KÓS KÁROLY NYOMÁBAN" VETÉLKEDŐ
I. FORDULÓ**

Üdvözlettel:

*A Dr. Kós Károly Néprajztudós Közhasznú Alapítvány elnöke és
kuratóriumi tagjai*